

Marcin Fastyn

***iSybislaw* sprzymierzeńcem studentów, doktorantów oraz pracowników naukowych**

Baza *iSybislaw* jest jedną z największych – jeśli nie największą – w świecie bibliograficzną bazą danych poświęconych językoznawstwu sławistycznemu. Na początku czerwca 2014 roku udostępniała informacje bibliograficzne o ponad 22 tysiącach dokumentów¹ (książki, artykuły, recenzje) w kilkudziesięciu językach (wśród nich tak egzotycznych jak japoński, węgierski czy jagnobi)². W bazie znajdują się także informacje o ponad 11 tysiącach osób³ – naukowcach, autorach tekstów literackich czy innych wpływowych postaciach, którym poświęcone zostały odpowiednie opracowania. Ponieważ dostęp do bazy jest darmowy i nieograniczony, całe jej bogactwo pozostaje do dyspozycji wszystkich chętnych i zainteresowanych sławistyką, a nawet – jeszcze szerzej to ujmując – językoznawstwem jako takim.

Wydaje się więc oczywiste, że naturalną rzeczą powinno być wykorzystanie zawartości bazy *iSybislaw* w dydaktyce i pracy naukowej przez wszystkie instytucje zajmujące się językami słowiańskimi. Szczególnym zainteresowaniem powinna się cieszyć wśród osób związanych z filologią słowiańską, rosyjską oraz polską – prace dotyczące tych dziedzin stanowią zdecydowaną większość rekordów zawartych w bazie. Można w niej znaleźć także prace dotyczące innych rodzin i grup językowych – tu pozwolę sobie przytoczyć informacje o ilości rekordów⁴, w których występują słowa kluczowe poświęcone poszczególnym z nich:

¹ <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/ShowDocuments.do> (dostęp 9 czerwca 2014)

² <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/ShowLanguages.do> (dostęp 9 czerwca 2014)

³ <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/ShowPersons.do> (dostęp 9 czerwca 2014)

⁴ Liczby uzyskane w wyniku analizy liczby artykułów oznaczonych odpowiednimi słowami kluczowymi (stan na 9 czerwca 2014).

- języki słowiańskie: 24 029 (polski – ponad 7700, rosyjski – prawie 4000),
- języki germańskie (angielski, duński, wilamowski, fryzyjski, gocki, holenderski, jidysz, niemiecki, norweski, szwedzki): 1206,
- języki romańskie (arumuński, francuski, hiszpański, kataloński, łacina, portugalski, retoromański, rumuński, włoski): 509,
- języki bałtyckie (jaćwieski, litewski, łotewski, pruski): 245,
- języki irańskie (alański, irański, jagnobi, perski): 10,
- języki celtyckie (irlandzki, walijski): 6,
- języki indyjskie (romani): 5,
- język praindoeuropejski: 15,
- języki semickie (arabski, hebrajski): 35,
- języki ugrofińskie (estoński, fiński, karelski, meria): 119,
- języki tureckie (prabułgarski, czuwaski, kazachski, tatarski, turecki): 46,
- języki mongolskie (ałtajski, mongolski): 8,
- języki kaukaskie (abchaski, adygejski, lezgiński): 10,
- języki sinotybetańskie (chiński): 5,
- pozostałe języki (m.in.: albański, aleucki, esperanto, grecki, huichol, japoński, koreański, ormiański, selkupski, tocharski, tracki, wietnamski): 161.

Łączna liczba prac indeksowanych w ten sposób przekracza wyżej wspomnianą liczbę 22 tysięcy, ponieważ wiele prac, zwłaszcza mających charakter konfrontatywny, dotyczy jednocześnie co najmniej dwóch języków, co znajduje swoje odbicie w charakteryzujących je słowach kluczowych. Z przedstawionych statystyk wynika, że w bazie iSybisław zdecydowanie dominują prace poświęcone językom słowiańskim (w tym polskiemu – ponad 7700 i rosyjskiemu – blisko 4000), zaś pozostałe języki pojawiają się przede wszystkim w kontekście porównawczym z nimi. Pozornie wydawać by się mogło, że wobec tak wielkiej dysproporcji osoby zainteresowane językoznawstwem innym niż słowiańskie nie mają czego w iSybisławie szukać. Jednak nie jest to prawdą. Stosowany w bazie unikatowy system słów kluczowych pozwala wyszukiwać także opisy dokumentów nie pod kątem analizowanych języków, lecz omawianych zjawisk językowych. Większość z nich występuje w wielu językach, więc nawet osoba niemająca wiele wspólnego ze slawistyką może skorzystać, wyszukując informacje o artykułach poruszających

interesujące dla niej kwestie, niezależnie od tego, czy będą to zjawiska fonetyczne, konstrukcje składniowe, czy podstawy teoretyczne językoznawstwa kognitywnego.

System słów kluczowych i możliwości, jakie stwarza w procesie dydaktycznym, zasługują na oddzielne omówienie. System iSybislaw wykorzystuje w chwili obecnej ponad 18 tysięcy słów kluczowych⁵, a liczba ta ciągle rośnie. Są wśród nich zarówno terminy stanowiące zdecydowaną większość, jak i hasła osobowe oraz miejscowe. W bazie iSybislaw użytkownik ma do dyspozycji dwa rodzaje wyszukiwania – proste oraz zaawansowane. Pierwsze z nich jest idealnym rozwiązaniem w sytuacji, kiedy użytkownik poszukuje informacji na temat ściśle określonego, wąskiego zagadnienia, które występuje jako słowo kluczowe w bazie. Może to być między innymi konkretny autor, tekst czy leksem. Wyszukiwarka zwraca wtedy niewielką pulę wyników ściśle dopasowanych do zadanego zapytania. Wyszukiwanie zaawansowane jest właściwe w momencie, gdy poszukiwanej problematyki nie da się zawrzeć w jednym słowie kluczowym. Zastosowanie operatorów logicznych pozwala na zawężenie otrzymywanych wyników i ograniczenie np. artykułów poświęconych danemu zjawisku do określonego języka albo okresu chronologicznego. Pozwoli też na odnalezienie dokumentów omawiających materiał z kilku języków.

Oprócz słów kluczowych zaawansowane wyszukiwanie pozwala także na zastosowanie dodatkowych kryteriów. Możliwe jest między innymi przeszukiwanie zawartości bazy danych pod kątem roku publikacji, a także języka, w którym została opublikowana dana praca. Jeśli użytkownik potrzebuje na przykład prac poświęconych słowotwórstwu współczesnego języka bułgarskiego wydanych po polsku w 1999 roku – odnajdzie je bez problemu.

Kolejnym elementem wyróżniającym bazę iSybislaw i sprzyjającym jej wykorzystaniu w pracy naukowej są abstrakty. Dążymy do tego, by każdy z wprowadzanych przez nas rekordów był opatrzony kilkudziesięciu abstraktem zawierającym najważniejsze informacje na temat zawartości publikacji. Są one wprowadzane w języku polskim, a w przypadku publikacji obcojęzycznych – także w języku publikacji. Mają na celu umożliwienie użytkownikowi ogólnego zapoznania się z treścią publikacji i dokonania oceny, czy może ona być dla niego przydatna. Dodatkowym atutem jest umożliwienie przeszukiwania także zawartości abstraktów, z wykorzystaniem maskowania i wyrażen podobnych. Redukuje to ryzyko pominięcia któregoś z istotnych elementów artykułu przy wprowadzaniu słów kluczowych i zwiększa prawdopodobieństwo odnalezienia interesujących użytkownika rekordów. Należy podkreślić,

⁵ <http://www.isybislaw.ispan.waw.pl/ShowKeywordVersions.do> (stan na 9 czerwca 2014)

że przyjmujemy za jedną z głównych zasad to, by każdy z wprowadzających abstrakty redaktorów miał daną publikację przed oczyma w trakcie opracowywania jej opisu. Wyjątki mogą być poczynione jedynie dla trudno dostępnych publikacji zagranicznych, kiedy ewentualny opis może zostać wykonany na podstawie informacji z drugiej ręki.

W ostatnim czasie opisy niektórych najnowszych publikacji zostały wzbogacone także o bezpośrednie linki do plików PDF zawierających treść całego artykułu, udostępnionego wcześniej oficjalnie przez wydawcę lub autora. Ideałem byłoby oczywiście zastosowanie takiego rozwiązania do wszystkich wprowadzanych plików, jednak jest to niemożliwe ze względu na ograniczenia wynikające z uwarunkowań prawnych.

Biorąc pod uwagę wszystkie wspomniane wyżej czynniki, uważam, że informacje o istnieniu takiej bazy jak iSybisław powinny być przekazywane każdemu studentowi kierunków filologicznych najpóźniej w momencie rozpoczęcia przez niego seminarium magisterskiego. O ile na wcześniejszym etapie edukacji baza może stanowić dodatkowy, uzupełniający bodziec sprzyjający zdobywaniu wiedzy o różnych dziedzinach i możliwych kierunkach badań, o tyle podczas przygotowywania pracy magisterskiej iSybisław staje się niezbędnym narzędziem sławisty, polonisty i rusycysty – z kilku powodów. W najwcześniejszej fazie prac zapoznanie się z zawartością bazy może wskazać studentowi, czy rozważany przezeń potencjalny temat pracy jest dobrze zbadany i opisany w literaturze przedmiotu, czy też wprost przeciwnie – wymaga jeszcze wielu badań i zajęcie się nim będzie związane ze znacznie większymi trudnościami i nakładem pracy. W późniejszej fazie – pomoże w zbieraniu bibliografii, podając listę publikacji poświęconych podobnej tematyce wraz ze szczegółowymi informacjami bibliograficznymi pozwalającymi na łatwe dotarcie do nich. Dzięki temu student oszczędza wiele czasu spędzanego na poszukiwaniach w bibliotece, gdyż cały proces poszukiwań może przeprowadzić w zaciszu domowym i od razu ukierunkować się na określoną literaturę przedmiotu, stanowiącą punkt wyjścia do dalszych badań własnych. Podobne uwagi dotyczą przygotowań do tworzenia rozprawy doktorskiej – korzystając z bazy można łatwiej podjąć decyzję dotyczącą tematu oraz zgromadzić niezbędną bibliografię. Oczywiście nie można ograniczać roli iSybisława wyłącznie do wsparcia dla studentów i doktorantów w procesie tworzenia pracy dyplomowej. W podobny sposób można i należy z niego korzystać także podczas pracy badawczej, przygotowywania referatów do wygłoszenia na konferencjach czy też artykułów przeznaczonych do publikacji w czasopiśmie.

W wypadku wykładowców natomiast potencjalne wykorzystanie bazy ma dodatkowe aspekty. Oprócz ułatwień podobnych do wyżej wymienionych (wsparcie pracy badawczej),

dotatkową zaletą jest możliwość wykorzystania informacji zawartych w bazie do wzbogacenia materiałów dydaktycznych. Pracownik naukowy prowadzący wykłady lub ćwiczenia, korzystając z bazy, ma szansę dotrzeć do dodatkowych materiałów wzbogacających wykorzystywane przykłady lub pomagających zgłębić teoretyczny opis wykładanego zagadnienia. Wykładowca może także sprawdzić stopień opanowania umiejętności korzystania z bazy przez studentów, prosząc ich o wyszukanie jak najpełniejszej bibliografii dotyczącej zadanego tematu.

Dodatkowym plusem bazy iSybisław jest możliwość przeglądania zawartości poszczególnych tomów czasopism, serii wydawniczych oraz publikacji konferencyjnych, a także dostępnego dorobku naukowego poszczególnych autorów obecnych w bazie. Jest to kolejna z metod wyszukiwawczych, pozwalająca w prosty sposób dotrzeć do informacji, których zgromadzenie w bardziej tradycyjny sposób wymagałoby spędzenia niemałej ilości czasu w bibliotece.

Istotną rzeczą jest umożliwienie korzystania z zasobów bazy iSybisław użytkownikom zagranicznym. Interfejs strony jest dostępny także w językach angielskim i rosyjskim, więc osoby znające przynajmniej jeden z nich mogą korzystać ze wszystkich funkcji wyszukiwawczych – czy będzie to przeglądanie listy dokumentów, czy wyszukiwanie za pomocą słów kluczowych, przeglądanie haseł osobowych, czy wreszcie systemu klasyfikacyjnego spełniającego międzynarodowe standardy bibliograficzne. Mimo to nie da się ukryć, że znajomość języka polskiego w znacznym stopniu zwiększa możliwości korzystania z bazy – jest to podstawowy język, w którym wprowadzane są abstrakty, również większość słów kluczowych wciąż jest dostępna wyłącznie w języku polskim (choć trwają prace nad rozbudowaniem ich innojęzycznych odpowiedników, co w przyszłości zaowocuje powstaniem czegoś na kształt wielojęzycznego słownika terminologicznego).

Biorąc pod uwagę wszystkie przedstawione do tej pory argumenty, należy stwierdzić, że już na obecnym etapie rozwoju baza iSybisław w znacznym stopniu może ułatwić użytkownikom dotarcie do informacji o interesujących ich publikacjach, zebranie potrzebnej bibliografii czy uatrakcyjnienie prowadzonych przez nich zajęć dydaktycznych. Może, choć na razie w ograniczonym zakresie, służyć także jako wielojęzyczny słownik terminologiczny. Pomimo oczywistych trudności w zbieraniu informacji o publikacjach z zagranicy, pozwala także na poszerzenie wiedzy o stanie badań w poszczególnych krajach i dotarcie do publikacji, o których poszukujący mogliby się nie dowiedzieć z innych źródeł. Dlatego jestem zdania, że baza iSybisław powinna się stać nieodłącznym elementem edukacji na kierunkach filologii współczesnych.

***iSybislaw* sprzymierzeńcem studentów, doktorantów oraz pracowników naukowych**

W pracy prezentowana jest bibliograficzna baza danych publikacji z zakresu światowego językoznawstwa sławistycznego. Autor pokazuje jej olbrzymi potencjał jako źródła informacji i cytowań, koncentrując się na możliwościach wykorzystania wszystkich funkcji iSybislaw w nauczaniu uniwersyteckim i pracy naukowej. Zostało podkreślone, że baza danych iSybislaw może być użyteczna nie tylko dla studentów i naukowców zajmujących się sławistyką, polonistyką i rusycystyką, ale także, nawet jeśli w mniejszym stopniu, dla filologów wszystkich języków oraz językoznawców.

Słowa kluczowe:

iSybislaw; bibliograficzna baza danych; językoznawstwo sławistyczne; dydaktyka

***iSybislaw* – a Bibliographic Database for students, post-graduate students and researchers**

In this paper the iSybislaw bibliographic database of World Slavic Linguistics publications is presented. The author demonstrates its vast potential as a research tool and citation source, concentrating on the possibilities of using all iSybislaw functions and options in university teaching and scientific research. The author points out that the database can be used not only by students and scientists of Slavic, Polish and Russian philology, but also, even if to a lesser extent, for philologies and linguistics of all languages.

Keywords:

iSybislaw; bibliographic database; Slavic Linguistics; didactics